

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)

– hallinto-oikeudellisia havaintoja loukkausepäilyjen käsittelyyn liittyen

Matti Muukkonen

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) uudisti keväällä 2023 ohjeen hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelystä. Vaikka tutkimuseettinen toiminta on Suomessa nähty perinteisesti eettisenä kysymyksenä, ei se poissulje sitä, että suurin osa ohjeeseen sitoutuneista tahoista on myös viranomaisia ja sitä kautta velvollisia noudattamaan hallinnon yleislainsäädäntöä. Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, miten loukkausepäilyjen käsittely tulee suhteuttaa lainsäädännön vaatimuksiin.

Johdanto

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) päivitti kansallisen tutkimuseetiikkaa koskevan ohjeensa maaliskuussa 2023. ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa” (TENK, 2023) korvasi aiemman samannimisen vuodelta 2012 peräisin olleen ohjeen. Ohjeen tarkoituksena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä (HTK) sekä ennalta ehkäistä sen loukkauksia. Ohje sisältää myös kuvauksen prosessista (menettelystä), jolla epäilyt tiedevilpistä selvitetään. Ohjeen antaminen liittyy TENK:n sille tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta annetun asetuksen (1347/1991, TENK-asetus) 2 §:n 2 ja 5 kohdissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen. Näistä edellisen sääntelyinformaatiolauseen mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on muun ohella ”toimia asiantuntijaelimenä tutkimuseettisiä ongelmia selvittäessä”. Jälkimmäisen mukaan taas TENK:n tehtävänä on ”harjoittaa tutkimuseettisiin kysymyksiin liittyvää tiedotustoimintaa”.

Tämä artikkeli on jatkoa *Tiedepolitiikka*-lehden vuosikerran 48 edellisessä numerossa (2) julkaisutulle ”Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) – käsitteellisiä täsmennyksiä” -nimiselle artikkelille. Tuossa kirjoituksessa käsiteltiin uutta ohjetta,

siihen liittyvää keskeistä käsitteistöä, ohjeeseen sitoutumista sekä TENK:n oikeudellista asemaa. Artikkelin päättyi kuvaukseen hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelystä eli HTK-prosessista. Tässä artikkelissa tarkastelua jatketaan ennen kaikkea juridisesta näkökulmasta. Tarkastelun perusteella on mahdollista vastata artikkelikokonaisuudelle asetettuun tutkimuskysymykseen: mitä sääntelyä HTK-prosessin eri vaiheissa tulee soveltaa? Menetelmällisesti kyse on *lainopillisesta* tutkimuksesta eli oikeusjärjestyksen *systematisoinnista* ja siihen sisältyvien säännösten *tulkinnasta* voimassa olevan oikeuden selvittämiseksi. Keskeisessä asemassa on *hallinnon yleislakien* soveltaminen osana HTK-prosessia (ks. Oikeusministeriö, 2022, 12.3; Muukkonen, 2023, s. 14–16).

HTK-prosessi juridiikan peitepiirroksen läpi katsottuna

Artikkelikokonaisuuden ensimmäinen osa päättyi selostetukseen HTK-prosessista sellaisena kuin se on esitetty HTK-ohjeessa. Voidaan ajatella, että siten kuvattuna kyse on ikään kuin reaali maailmassa tapahtuvasta toiminnasta, vaikka kyse onkin hallinnollisesta toiminnasta. Koska kyse ei ole laissa säädetystä menettelystä, ei HTK-prosessia itsessään ole mahdollista pitää

oikeudellisena. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö HTK-prosessia pitäisi tarkastella oikeudellisesti. Jonkin toiminnan nimeäminen toiseksi, ei nimittäin tarkoita sitä, etteikö sen tulisi noudattaa myös oikeusnormeja, mikäli toiminta kuuluu niiden soveltamisalaan.

Oikeuskirjallisuudessa Juha Karhu (ent. Pöyhönen, 2000, s. 168) on käyttänyt *toimintaympäristön* käsitettä kuvaamaan ”todellisuuden päälle asetettava[a] peitepiirros[ta], matriisi[a], joka auttaa tunnistamaan ja hahmottamaan tetyt asiantilojen yhdistelmät (juridisiksi) ongelmiksi”. Tuoreesti ajatusta on kehitelty eteenpäin ja esitetty, kuinka todellisuuden tapahtumia tulisi tarkastella nimenoman ”peitepiirroslasit” silmillä (Muukkonen, 2022, s. 51). Ajatus muistuttaa sitä, mitä Karhu (2003, s. 803–804) on kirjoittanut *presumptiivisen kontekstualismin* lähtötilanteesta: se pyrkii tunnistamaan todellisuuden tapahtumista oikeudellisesti jännitteisen kentän. Peitepiirroksen avulla tapahtumat saavat oikeudelliset nimensä.

Kun edellä esitetysti toiminnan, tässä tapauksessa HTK-prosessin, päälle asetetaan juuri juriidikan peitepiirros, voidaan havaita sen sisältävän lukuisia yhtymäkohtia oikeusjärjestyksessä säädelyihin ilmiöihin. Hallinto-oikeudellisesti tarkasteltuna HTK-prosessin tunnistamiselle on muutamia vaihtoehtoja. Keskeisimmin esiin nousevat vaihtoehdot ovat yhtäältä *hallintoasian* käsittely sekä toisaalta *hallintokantelu*. Näin siksi, että vaikkei hallintoasian käsitettä ole lainsäädännössä, esitöissä tai oikeuskirjallisuudessa yksiselitteisesti määritelty, hallintolain (434/2003) säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan ”[h]allintoasioita olisivat – kaikki sellaiset viranomaisen toimivaltaan kuuluvat asiat, jotka liittyvät jonkin hallinnollisen ratkaisun tekemiseen” (Hallituksen esitys [HE] 72/2002 vp, 49/II). Esitöiden lausumista voidaan myös päätellä, että lukuisat muutkin asiat ovat luonteeltaan hallintoasioita. Oikeuskirjallisuudessa onkin todettu, että kyse on hallinnollisessa järjestyksessä käsiteltävistä asioista, joista tuotetaan dokumentoitu loppu-tulos (Kurvinen ym., 2022, s. 381; Mäenpää, 2017, s. 303–304). Esimerkiksi Liisa Nieminen (2022, s. 1391) on edustanut näkemystä, jonka mukaan hallintolakia tulee soveltaa, kun tutkimuseettisiä

asioita käsitellään yliopistolain (558/2009) tarkoittamissa *yliopistoissa* (ja tutkimuslaitoksissa).

Kysymys nousee: onko kyse kuitenkin hallintolain 8 a luvussa (368/2014) tarkoitetusta hallintokantelusta? Kun hallintolaki säädettiin, todettiin sen esitöissä, kuinka ”[h]allintokantelulla tarkoitetaan ylempälle viranomaiselle osoitettua ilmoitusta tai ilmiantoja virkatoimen virheellisyydestä taikka viranomaisen toimintaa koskevasta laiminlyönnistä” (HE 72/2002 vp, 57/I–II). Edelleen esitöiden mukaan se ”eroaa perinteisestä hallintoasian käsittelystä myös siinä, ettei kante-luasiassa päätetä kenenkään oikeudesta, edusta tai velvollisuudesta” (HE 72/2002 vp, 57/II). Hallintolain 53 a §:n (368/2014) 1 momentin mukaan ”[v]iranomaisen, siihen palvelussuhteessa olevan tai muun julkista hallintotehtävää hoitavan lain-vastaisesta menettelystä tai velvollisuuden täyt-tämättä jättämisestä voi jokainen tehdä hallinto-kantelun toimintaa valvovalle viranomaiselle”. Oikeuskirjallisuudessa esimerkiksi Olli Mäen-pää (2018, II.7.2.2) on päätenyt näkemykseen, jonka mukaan hallintokantelun ”kohteeksi käy mikä tahansa viranomaisen tai sen palveluksessa olevan toiminta, olipa sen tuloksena kirjallinen päätös tai tosiasiallinen toimi”. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, etteivät suinkaan kaikki HTK-ohjeeseen sitoutuneet tutkimusorganisaatiot ole hallintolain soveltamisalan piirissä.

Erilaisia tutkimusorganisaatioita, erilaista soveltamista

Ottamatta toistaiseksi vielä kantaa siihen, onko kyse hallintoasian käsittelystä vai hallintokantelusta, joudutaan vielä pohtimaan yhtä kysymystä. Hallintolain 2 §:n 1 momentin mukaan siinä säädetään hyvän hallinnon perusteista ja hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Lain 2 §:n 2 momentin (laki hallintolain muuttamisesta 637/2021) mukaan sitä ”sovelletaan valtion viranomaisissa, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa”. Edelleen samaisen säännöksen 3 momentin mukaan laki tulee sovellettavaksi myös ”valtion liikelaitok-

sisä, julkisoikeudellisissa yhdistyksissä sekä yksityisissä niiden hoitaessa julkisia hallinto- tehtäviä”.

Yliopistojen ja esimerkiksi ammattikorkeakoulujen osalta soveltaminen on selvää viimeistään niitä koskevissa säädöksissä ilmaistujen soveltamisaläsäännösten perusteella (yliopistolaki 558/2009, 30.1 §; ammattikorkeakoululaki 932/2014, 21.1 §). Näissäkin tosin soveltamisala on sidottu *julkisen hallintotehtävän* käsitteeseen. Suomen perustuslain (731/1999) 124 §:n esitöissä tällä on tarkoitettu viitattavan ”verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä” (HE 1/1998 vp, 179/I). Ammattikorkeakoululain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä toki luodaan kuvaa jossain määrin suppeammasta soveltamisesta: ”julkisen hallintotehtävän voidaan lähtökohtaisesti katsoa sisältävän erityisesti ammattikorkeakoulun lakisääteisten tehtävien toteuttamisen ja sitä koskevan päätöksenteon” (HE 26/2014 vp, s. 33).

Jos tutkimusorganisaatio on hallintolain 2 §:n 2 momentin tarkoittama viranomainen, ei hallintolain sovellettavaksi tulemisesta liene epäselvyyttä. Tällä ratkaistaan esimerkiksi HTK-ohjeeseen sitoutuneiden Ilmatieteen laitoksen, Geologian tutkimuskeskuksen tai vaikkapa valtioneuvoston kanslian tilanne. Myös mahdolliset kuntien ja hyvinvointialueiden tutkimusorganisaatioiden menettelyt tulisivat ratkaistuksi suoraan tämän säännöksen perusteella. Niiden osalta sen sijaan pohdittavaksi tulee, mikä taho milloinkin on hallintokantelusääntelyn tarkoittama *valvova viranomainen*. Hallintolain 8 a luvun säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä on kuitenkin oltu suhteellisen vapaamielisiä sen suhteen, mitä viranomaisia tämän käsitteen piiriin kuuluu: ”valvovalla viranomaisella tarkoitettaisiin säännöseh-

dotuksessa kaikkia sellaisia viranomaisia, virkamiehiä tai viranhaltijoita, joiden toimivaltaan kantelun kohteena olevan toiminnan valvonta kuuluu” (HE 50/2013 vp, 23/I). Käsitteellisesti kuitenkin edellytetään, että valvova viranomainen on nimenomaan viranomainen.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ulkopuolella ongelmia muodostuikin siitä, ettei osainakaan vuoden 2012 HTK-ohjeeseen sitoutuneista organisaatioista ole lainkaan viranomaisia (TENK, 2012). Tällöin joudutaan pohtimaan, tuleeko hallintolaki sovellettavaksi niissä esimerkiksi juuri hallintolain 2 §:n 3 momentin nojalla. On kuitenkin tuolloinkin kysyttävä: onko näissä kyse julkisesta hallintotehtävästä, joka kyseisessä säännöksessä on asetettu soveltamisen edellytykseksi, tai onko kyseisten yhteisöjen osalta muutoin säädetty velvollisuudesta noudattaa hallintolakia?

Perustuslain 124 § edellyttää, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa vain lailla tai lain nojalla muun kuin viranomaisen hoidettavaksi. HTK-ohjeeseen on sitoutunut lukuisia sellaisia tahoja (esimerkiksi tieteelliset seurakuntat), joille ei tällaista sääntelyä ole kohdistettu, vaan kyse on siitä, että nämä ovat itse ottaneet asiakseen sitoutua HTK-ohjeeseen. Tähän niillä toki yksityisautonomian perusteella on oikeus. Samasta syystä ne voivat velvoittaa henkilöstöään tai luottamustaikaa toimihenkilöitään noudattamaan ohjetta, mikäli tästä on päätetty oikeusjärjestyksen kanssa yhteensopivalla tavalla esimerkiksi työ- tai toimeksiantosopimuksessa. Mikäli hallintolain soveltamisesta ei kuitenkaan ole erikseen säädetty koskien kyseistä yhteisöä, ei se tule myöskään HTK-prosessissa sovellettavaksi. Ongelmalliseksi asia kuitenkin muodostuu siksi, että edellä on päädytty näkemykseen, että kyse on julkisesta hallintotehtävästä, jonka osalta tulisi olla osoitettavissa normatiivinen peruste laista. Lisäksi asiassa on syytä huomioida se, kuinka perustuslain 80 §:n 1 momentti edellyttää, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perus-

teista säädetään nimenomaan eduskuntatasoisella lailla. Kun kyse on menettelystä, jonka perusteella henkilö asetetaan ”epäillyn” asemaan ja jonka seurauksena mahdollisesti todetaan tämän ”syyllistyneen” HTK-loukkaukseen, ollaan hyvin lähellä sitä pistettä, jossa asiasta tulisi säätää lailla. Näin esimerkiksi Norjassa ja Ruotsissa onkin tehty (ks. Lov om organisering av forskningsetisk arbeid, forskningsetikkloven, LOV-2017-04-28-3; Lag (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning, SFS nr: 2019:504). Lääketieteellisestä tutkimuksesta toki meilläkin on jo oma lakinsa (488/1999).

Esimerkki: HTK-prosessi yliopistossa

Tässä luvussa tarkastellaan, mitä näkökulmia tulee huomioida, kun pyritään yhteensovittamaan hallinnon yleislakien osoittamat menettelyt HTK-prosessiin yliopistojen kontekstissa.

HTK-ohjeen ja yliopiston hallintomenettelyn suhde

Lainsäädäntö näyttäisi kohtelevan eri yhteisöjä eri tavoilla, kun ne käsittelevät HTK-loukkauksia. Esimerkiksi tieteellisten seurojen osalta oikeusjärjestyksestä on hyvin vaikeaa löytää tukea sille, että niissä tulisi soveltaa hallinnon yleislainsäädäntöä tilanteessa, jossa hyvän tieteellisen käytännön noudattamista ei ole säädetty yleiseksi tieteellistä toimintaa koskeväksi velvollisuudeksi. Sen sijaan nähdäkseni yliopistoa on pidettävä selkeimpänä esimerkkinä siitä, että hallintolaki tulee HTK-prosessissa sovellettavaksi. Tähän perusteluja löytyy jo siitäkin, että yliopistolaissa nimenomaan säädetään velvollisuudesta organisoida yliopiston toiminta hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa HTK-ohjeen mukaisuutta, vaikkakaan missään ei erikseen säädetä, tarkoittaako yliopistolain hyvä tieteellinen käytäntö HTK-ohjeessa tarkoitettua vai jotain muuta. Tieteen vapaus (perustuslaki 16.3 §) ja yliopistojen itsehallinto (perustuslaki 123.1 §) saattaisi puoltaa jälkimmäistä.

En tässä yhteydessä lähde problematisoimaan tätä kysymystä, vaan nojaan Mäenpään (2009, s.

16) näkemykseen hyvän tieteellisen käytännön ja HTK-ohjeen välisestä yhteydestä. Tämäkään ei kuitenkaan automaattisesti ratkaise sitä, ovatko organisaatiossa toimivat tutkijat ja muut tahot todella velvoitettu noudattamaan HTK-ohjetta. Nähdäkseni eivät ole: jotta rehtorin (tai kanslerin) sitoumus HTK-ohjeesta tulisi henkilöstöä ja affiliaation omaavia tahoja sitovaksi, tulee yliopiston velvoittaa esimerkiksi työ- tai muilla sopimuksilla taikka työnjohdollisilla määräyksillä yksittäiset henkilöt sitoutumaan HTK-ohjeeseen. Näin ollen se, että rehtori on tehnyt sitoumuksen yliopiston puolesta, ei automaattisesti nimittäin tarkoita sitä, että sen puitteissa toimivat yksilöt tulisivat sidotuiksi ohjeen sisältämiin asioihin.

Henkilöstön velvoittaminen ohjeen noudattamiseen on oleellinen osa sitä, että asiaa voidaan ylipäätään yliopistossa käsitellä. Sekään ei kuitenkaan suoraan ratkaise sitä, mitä menettelyjä asiassa tulee soveltaa. Osaltaan tämä johtuu siitä, että on jossain määrin epäselvää, onko kyse hallintokantelu(asia)sta vai hallintoasiasta, kun yliopisto sille osoitettua HTK-loukkauksilmoitusta käsittelee. Lisäksi sillä, miten yliopisto on HTK-prosessin järjestänyt, on merkitystä. Edellisen osalta sen tunnistaminen kummasta on kyse, vaikuttaa nimittäin jo ihan sellaisiinkin perusasioihin kuten siihen, tuleeko asiassa soveltaa esimerkiksi vireilletuloon ja käsittelyyn liittyviä hallintolain säännöksiä vai ei: hallintokantelussa nimittäin sovellettavaksi tulevat vain hyvän hallinnon perusteet sekä päätöstä ja tiedoksiantoa koskevat säännökset (hallintolaki 53 b §, 368/2014; Mäenpää, 2018, II.7.2.2). Toteamus järjestämistävän merkityksestä taas liittyy muun muassa esiselvittäjään ja varsinaisen tutkinnan tutkintaryhmän toimintaan sovellettavaan sääntelyyn. Heidän asemansa riippuu siitä, onko kyse valmistelusta vai itsenäisestä työskentelystä ja lausunnon antamisesta. Lisäksi perusteltua olisi myös se, että HTK-prosessi olisi ylipäätään implementoitu yliopiston johtosääntöön.

Hallintokantelua vai hallintoasian käsittelyä?

Hallintokantelun voi siis tehdä viranomaisesta, siihen palvelussuhteessa olevasta tai muusta jul-

kista hallintotehtävää hoitavasta (hallintolaki 53 a.1 §). Yliopistossa toimivat tutkijat eivät ole yleensä itsenäisiä viranomaisia, joskin yliopistolain 13 ja 23 §:t mahdollistavat tutkijoista koostuvien toimielinten muodostamisen yliopiston sisälle. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tiedekuntaneuvostot, laitoksen toimielimet sekä vaikkapa tehtävänäyttötoimikunnat. Toimieli-
miksi organisoituina kysymys on viranomaisesta. Lisäksi esimerkiksi dekaani, laitosjohtaja tai tutkimusjohtaja voi olla itsenäinen viranomainen, mikäli tälle on osoitettu itsenäistä toimivaltaa yliopistolain 28 §:n tarkoittamassa johtosäännössä. Koska henkilöstö on myös palvelussuhteessa yliopistoon, joka itsessään on tässä kontekstissa mielletävä viranomaiseksi, voi hallintokantelu kohdistua myös tätä kautta heihin. Huomionarvoista on kuitenkin todeta, että esimerkiksi yliopistolain 89 §:n tarkoittamat dosentit eivät lähtökohtaisesti ole palvelussuhteessa yliopistoon. Myös vaikkapa apurahatutkijoiden ja yliopistoon edelleen affilioituneiden emeritus- ja emeritaprofessoreiden osalta sopimustilanne vaihtelee.

Hallintolain 8 a luvun säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä kuitenkin tuodaan esiin, ettei ”[p]alvelussuhteen laatu tai julkisen hallintotehtävän organisointitapa ei siten vaikuttaisi siihen, voiko menettelystä kannella” (HE 50/2013 vp, 23/I). Näin ollen lähtökohtaisesti näyttäisi siltä, ettei sanalle *palvelussuhde* pitäisi lähtökohtaisesti antaa sanamuodonmukaista merkitystä. Jos oikein ymmärrän, logiikkana on, että julkiseen hallintotehtävään viittauksen on ikään kuin ajateltu kattavan laajemman joukon. Ongelmalliseksi tilanne kuitenkin muodostuu, kun huomataan se, ettei yliopistoille itseasiassa ole säädetty tutkimuksen tekemistä tehtäväksi lopulta lainkaan. Yliopistolain 2 §:n (1367/2018) 1 momentin mukaan nimittäin yliopistojen tehtävänä on *edistää* vapaata tutkimusta eikä harjoittaa (eli tehdä) tutkimustoimintaa, kuten ammattikorkeakoululain 4 §:n 2 momentissa (1368/2018)

on ammattikorkeakoulujen tehtäväksi säädetty. Koska HTK-ohjeen soveltamisala taas on laaja, on toki huomattava, että yliopistolain kyseisessä säännöksessä tehtäväksi säädetään myös tutkimukseen perustuvan ylimmän opetuksen antaminen.

Hallintokantelun kohteena voi hallintolain 53 a §:n 1 momentin mukaan olla edellä mainittujen tahojen lainvastainen menettely tai velvollisuuden täyttämättä jättäminen. Oikeuskirjallisuudessa Mäenpää (2018, II.7.2.2) on tulkinnut, että hallintokantelun kohteena voi olla myös muu hallinnollinen epäkohta. Yliopistojen osalta hyvästä tieteellisestä käytännöstä on toki säädetty, jolloin periaatteellisesti voitaisiin ajatella, että hallintokantelussa voitaisiin vedota sitä koskevan velvoitteen rikkomiseen. On kuitenkin huomattava, että tältäkin osin velvollisuus on kohdistettu yliopistolle eikä tutkijoille. Niinpä ajatus siitä, että HTK-loukkaus olisi lainvastaisen menettelyn perusteella hallintokantelun kohteena on nähdäkseni toimimaton.

Sen sijaan velvollisuuden täyttämättä jättäminen on nähdäkseni mahdollinen. Tältä osin kuitenkin palaan aiemmassa artikkelissani esittämäni ja korostan sitä, että jollain tavalla se velvollisuus olisi tullut yliopiston henkilöstölle myös asettaa (Muukkonen, 2023, s. 18). Käytännössä potentiaaliset vaihtoehdot tähän olisivat yhtäältä työoikeudelliset sekä toisaalta yliopistolain 28 §:n tarkoittamat sisäiset määräykset. Jälkimmäisten kohdalla muodostuu kuitenkin ongelma: niillä ei voida perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti antaa oikeussääntöjä koskien yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, joista mitä ilmeisemmin hyvän tieteellisen käytännön noudattamisvelvollisuudessa on kyse. Työoikeudellisiin keinoihin taas liittyy ongelma siitä, onko työnsopimuksen määräys tai muu työnjohdollinen määräys riittävä peruste sille, että kyse olisi ”velvollisuuden laiminlyönnistä”. Vaikka hallintolain esitöissä (HE 50/2013 vp, 23/I) todetaankin, kuinka ”[l]ainvastaisuus

YLIOPISTOJEN OSALTA HYVÄSTÄ TIETEELISESTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ ON TOKI SÄÄDETTY, JOLLOIN PERIAATTEELLISESTI VOITAI-
SIIN AJATELLA, ETTÄ HALLIN-
TOKANTELUSSA VOITAI-
VEDOTA SITÄ KOSKEVAN
VELVOITTEEN RIKKOMISEEN.
ON KUITENKIN HUOMATTAVA,
ETTÄ TÄLTÄKIN OSIN VELVOL-
LISUUS ON KOHDISTETTU YLI-
OPISTOLLE EIKÄ TUTKIJOILLE.

tulisikin ymmärtää ehdotetussa yhteydessä laajasti”, jättää lausuma ”[s]e pitäisi sisällään lain tai sen nojalla annettujen alemmanasteisten säännösten ja määräysten vastaisen menettelyn” epäselvyyden sen suhteen, voiko työsuojelulain (55/2001) nojalla annettujen yksityisoikeudellisten määräysten laiminlyönti täyttää hallintolain hallintokantelulle asettamat vaatimukset.

Jos katsottaisiin – ja joidenkin yliopistoon affilioituneiden osalta näin on joka tapauksessa pakko tehdä – ettei HTK-prosessia voida käsitellä hallintokanteluna, ei se vapauta yliopistoa käsittelyvastuusta. Se ei myöskään tarkoita sitä, että yliopisto voisi käsitellä sille tehdyn epäilyilmoituksen kokonaan yleishallinto-oikeudellisen sääntelyn ulkopuolella. Tällöin näyttäisi siltä, että itseasiassa siirrytään jopa raskaampaan menettelyyn eli hallintoasian käsittelyyn. Kuten edellä toin esiin, ovat hallintoasioita kaikki ne, joissa viranomainen – tässä tapauksessa yliopisto – antaa hallinnollisen ratkaisun. Se, että jotakuta ”epäiltyä” tutkitaan ja jonka mahdollisesti todetaan ”syyllistyneen” johonkin, on mitä ilmeisemmin julkisen vallan käyttöä tai valmistelua, vaikakaan tämä julkisen vallan käyttö ei perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla perustukaan lakiin. Hallintoasiana käsittelyyn on syytä myös niin perustuslain 21 §:stä kuin hallintolain 25 §:stä johtuen. Edellisen mukaan, sillä jokaisella on oikeus saada asiassaan perusteltu päätös. Jälkimmäisen mukaan taas viranomaisen tulisi käsitellä varsinaisen HTK-loukkausta koskevan asian kanssa yhdessä myös mahdolliset seuraamukset, joita asianosaiselle asiasta aiheutuu.

Toimivallanjako

Ennen siirtymistä varsinaisten menettelysäännösten tarkasteluun, on syytä nostaa esiin muutamia HTK-prosessiin liittyviä toimivaltakysymyksiä. Yliopiston sisällä toimivalta käsitellä asiaa määräytyy sen yliopistolain 28 §:n tarkoittaman johtosäännön mukaisesti. Käytännössä sitoutuaan HTK-ohjeeseen, rehtorin tai kanslerin on tullut varmistaa, että johtosäännössä toimivalta HTK-prosessissa on ylimmällä johdolla. Näin siksi, että TENK on tätä HTK-ohjeeseen sisältyvässä HTK-prosessikuvauksessa edellyttänyt ja

yliopisto on johdon allekirjoituksella siihen sellaisenaan sitoutunut. Huomionarvoista on kuitenkin todeta, ettei ylimmän johdon toimivalta perustu HTK-ohjeeseen vaan yliopiston omiin määräyksiin.

Mikäli asia mielletään hallintokanteluksi, on syytä huomioida se, että hallintokantelu voidaan tehdä ainoastaan valvovalle viranomaiselle. Yliopistolain 68 §:ssä on säädetty Helsingin yliopiston kanslerista, jonka yhdeksi tehtäväksi on säädetty velvollisuus ”valvoa yliopiston – toimintaa”. Esitöissä (HE 7/2009 vp, 78/II, HE 263/1996 vp, 16/II) tai oikeuskirjallisuudessa (esim. Miittinen, 2001, s. 379–384) ei ole juurikaan tarkemmin avattu kanslerin valvontatehtävän sisältöä. Mäenpää (2009, s. 160) toki on liittänyt tehtävän nimenomaan laillisuudenvalvontaan.

Rehtorille ei ole yliopistolain 17 §:ssä tai 25 §:ssä säädetty erikseen kansleria vastaavaa valvontatehtävää. Toisaalta niin julkisoikeudellisen kuin säätiöyliopistonkin rehtorin tehtävänä on muun muassa johtaa yliopiston toimintaa. Koska kyse on perustuslain 2 §:n 3 momentin tarkoittamasta julkisesta toiminnasta, lienee selvää, että yliopiston johtamisen on tapahduttava lainmukaisesti. Rehtoria voidaan pitää tämän ”takuumiehenä”. Näin ollen voidaan johdettuna oikeutena tulkita, että rehtorilla on yleinen valvontavastuu koko yliopistoyhteisöä kohtaan (Muukkonen, 2007, s. 138–139, vrt. Viertola, 2006, s. 38). Niinpä epäselvyyttä ei liene siinä, etteikö rehtoria voisi pitää hallintolain 53 a §:n 1 momentin tarkoittamana valvovana viranomaisena, joka siis on edellytys sille, että hallintokantelun voi ylipäätään tehdä. Heikkotasoisena sääntelyä tosin voinee pitää siksi, ettei rikosoikeudellinen laillisuusperiaate kuitenkaan mahdollistane rehtorin tuomitsemista (sisäisen) valvontavelvollisuuden laiminlyönneistä – ellei tätä velvollisuutta ole riittävän eksplisiittisesti osoitettu johtosäännössä –, sillä tällaista velvollisuutta hänelle ei laissa ole säädetty (vrt. kuntalaki 410/2015, 39,7 §; laki hyvinvointialueesta 611/2021, 43,7 §; laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019, 4.2,5 §).

HTK-prosessin näkökulmasta rehtori (tai kansleri) harvemmin itse valmistele kyseisiä asioita, sillä päätökset yliopistoissakin tehdään yleensä esittelystä (Mäenpää 2009, s. 120). Tällöin esitte-

lijän rooliin kuuluu johtaa kunkin asian valmistelua (Luoto, 2000, s. 11–12, 65) ja viimekädessä myös vastata siitä perustuslain 118 §:n 2 momentin mukaisesti. Vaikka sinänsä perinteisesti on ajateltu, että virkamiehen – jollaisiksi laajimmin ymmärrettynä myös yliopiston työsopimussuhteinen henkilöstö voitaneen ymmärtää – tulee henkilökohtaisesti suorittaa virkatehtävänsä (esim. Bruun ym., 1995, s. 138), on oikeuskirjallisuudessa katsottu, että esimerkiksi esimiehellä on oikeus antaa tehtäviään alaiensa hoidettavaksi (Saipio ym., 1996, s. 146). Myös esittelijällä on katsottu olevan oikeus antaa ”virkakäskeyttä” muille valmistelijoille (Luoto, 2000, s. 65).

Rehtorin tai kanslerin sekä esittelijöiden rooli lienee selvää. Edellä mainitut ovat asian ratkaisijoita ja jälkimmäinen se, jonka ratkaisuehdotuksen pohjalta asia ratkaistaan. Esittelijä on voinut käyttää valmistelussa apunaan myös muuta henkilöstöä. Se, miten tehtävät ja toimivalta asiassa jakautuvat, ilmenee yliopiston johtosäännöstä. Tai ainakin sen pitäisi ilmetä.

HTK-prosessi ei kuitenkaan HTK-ohjeen mukaan tyhjene organisaation johtajan päätöksentekoon, mikäli asiassa suoritetaan esiselvitys ja/tai varsinainen tutkinta. Tällöin esiin nousee kysymys siitä, mitä esiselvittäjä ja tutkintaryhmän jäsenet juridisesti tarkasteltuna oikeastaan ovat. Tähän on käytännössä nähdäkseni kolme tulkintavaihtoehtoa: joko nämä ovat esittelijän alaisuudessa toimivia valmistelijoita tai sitten he ovat itsenäisiä asiantuntijoita taikka viranomaisia. Mikäli esiselvittäjä ja tutkintaryhmä tulkitaan valmistelijoiksi, tulee heidän suorittaa selvitystehtävänsä osana valmistelua, josta lopulta esittelijä on vastuussa. Tällöin tutkinta ja raportin laatiminen olisi ikään kuin osa esittelijän suorittamaa valmistelua. Sen sijaan, jos he olisivat itsenäisiä asiantuntijoita, esitettäisiin heille selvityspyyntö, johon he joko itsenäisesti tai yhdessä ottaisivat asiantuntemuksensa perusteella kantaa. Jos taas päädyttäisiin siihen, että kyse on viranomaisista – esiselvittäjän osalta yksihenkilöisestä ja tutkintaryhmän osalta monijäsenisestä –, antaisivat nämä lausuntonsa viranomaisena.

Ennen siirtymistä siihen, millaisia menettelyitä niin esittelijän kuin esiselvittäjän ja tutkintaryhmän tulee toiminnassaan soveltaa, on syytä

huomioida se, miten erilainen asema kahdelle jälkimmäiselle muodostuu riippuen siitä, millaisiksi heidät tulee käsittää. Jos kyse on valmistelijoista, ovat he selkeästi alisteisia esittelijälle. Tämä ei liene olevan yhteensovittavissa HTK-ohjeen ajatukseen siitä, että niin esiselvittäjä kuin tutkintaryhmä olisivat riippumattomia. Tilanne olisi myös ongelmallinen erityisesti silloin, jos esiselvittäjänä tai tutkimusryhmän jäsenenä olisi muita kuin yliopiston henkilöstöön kuuluvia henkilöitä. Tällöin jouduttaisiin nimittäin pohtimaan sitä, ovatko HTK-prosessiin osallistuvat henkilöt asianmukaisesti virkavastuun piirissä. Perustuslain esitöiden (esim. Perustuslakivaliokunnan mietintö 10/1998 vp, 35/II) lausumista voidaan havaita, että perustuslainsäätäjän tahtona on ollut edellyttää sen varmistamista, että kaikkia julkisia (hallinto)tehtäviä hoidetaan rikosoikeudellisella virkavastuulla – riippumatta siitä, mikä organisointimuoto on.

Yliopistolain säätämisen yhteydessä yliopiston henkilökunta määriteltiin virkarikoslainsäädännön näkökulmasta *julkisyhteisön työntekijöiksi* (yliopistolaki 34 §; rikoslaki 39/1889, 40 luku, 792/1989, 11 §, 604/2002, 3 k., 562/2009). Tämä tarkoitti sitä, että tuon roolin kautta rikoslain virkarikoksia koskevasta 40 luvusta sovellettavaksi heihin tulivat *lahjusrikoksia* (1–3 §:t, 604/2002) ja *virkasalaisuuden rikkomisrikoksia* (5 §, 604/2002) koskevat rikossäännökset viraltapanoseuramusta lukuun ottamatta (12 §, 368/2019, 2 k.). Tämän ohella yliopiston henkilökunta voisi tulla ymmärretyksi myös rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan tarkoittamiksi *julkista valtaa käyttäviksi henkilöiksi*, mikäli tehtävä, jota he kulloinkin suorittaisivat, olisi säännöksen tarkoittamalla tavalla julkisen vallan käyttöä tai sen valmistelua. Tuolloin heihin sovellettaisiin kaikkia virkarikosluvun säännöksiä (rikoslaki 40:12.1).

Niin julkista valtaa käyttävän henkilön kuvauksessa kuin potentiaalisesti sovellettavaksi tulevissa virkarikossäännöksissä (*virka-aseman väärinkäyttäminen*, rikoslaki 40:7, 604/2002, *törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen*, rikoslaki 40:8, 792/1989, *virka-asetuksen rikkominen*, rikoslaki 40:9, 604/2002 tai *tuottamuksellinen virka-asetuksen rikkominen*, rikoslaki 40:10, 604/2002) edellytetään kuitenkin nimenomaan

säännöksiin tai määräyksiin perustuvien virkavelvollisuuksien rikkomista joko valmistelussa tai päätöksenteossa. Kun HTK-prosessi ei nykyisellään perustu lakiin, on mahdollista esittää väite, ettei loukkausepäilyjä selvitetäessä ollakaan rikosoikeudellisen virkavastuun piirissä. Vastaava tilanne muodostuu silloin, jos esiselvittäjä tai tutkintaryhmän jäsen ei edes ole työsopimus-suhteessa yliopistoon. Jos taas esiselvittäjä tai tutkintaryhmän jäsen työskentelee jossain toisessa yliopistossa ja on sitä kautta rikosoikeudellisen virkavastuun piirissä, jää jossain määrin ilmaan, koskeeko ikään kuin tuon ”viran” virkavastuu myös toisessa yliopistossa hoidettavia tehtäviä. Epäselvyyttä nähdäkseni ei sen sijaan ole siinä, mikäli henkilö on virkavastuun piirissä vaikkapa valtion virkamiehenä tai kunnan viranhaltijana: yliopistomaailman ulkopuolisen viran virkavastuu ei voi seurata virkamiehen mukana, kun hän hoitaa jotain omaan virkaansa kuulumattomia tehtäviä (Frände et al., 2018, s. 920). Virkavastuu tulisi siis ”perustaa” uudelleen HTK-prosessin tehtäviin.

Voimassa olevan lainsäädännön puitteissa tämä tapahtuisi yksinkertaisesti hyödyntämällä yliopistolain 28 §:n tarkoittamaa johtosääntöä. Yliopistolain 13 ja 23 §:ien mukaan johtosäännössä voidaan nimittäin määrätä muista toimielimistä. Tällöin kyseisiin henkilöihin sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta rikoslain 40:11, 2:n kautta, eli esiselvittäjä ja tutkintaryhmän jäsenet toimitusvirkaan *julkista luottamustehtävää hoitavina*. Nähdäkseni perusteltua olisikin se, että yliopistot ottaisivat johtosääntöihinsä määräykset koskien niin yksihenkilöistä esiselvittäjää kuin monijäsenistä tutkintaryhmää, jotka rehtori (tai kansleri) voisi nimittää kutakin HTK-prosessia varten. Toimieliminä toimiessaan olisi nähdäkseni myös selvää, että hallintolakia ja muuta yleishallinto-oikeudellista sääntelyä tulisi lähtökohteisesti soveltaa näiden toimintaan. Molemmat asiat (virkavastuu ja soveltamisvelvollisuus) taas olisivat askel kohti HTK-loukkauksesta epäiltyjen oikeusturvan parantamista.

Se, että esimerkiksi hallintolakia tai vaikkapa rikoslakia ei sovellettaisi esiselvittäjän tai tutkintaryhmän toimintaan, voisi johtaa tilanteeseen, jossa esiselvittäjä tai tutkintaryhmä antaisi lausunnon,

joka ei vain olisi epäeettinen, mutta lisäksi sisältäisi jopa virheellisiä väittämiä. Tämä luonnollisesti on spekulatiota, mutta lainsäädännön ei sinänsä pitäisi mahdollistaa tällaista. Lähtökohdana esimerkiksi hallintolain esitöissä nimittäin on se, että lausunnotkin annetaan hallintolain vaatimukset ja esimerkiksi sen 6 §:ssä säädetty hallinnon oikeusperiaatteet huomioiden. Jos hallintolakia ei sovellettaisi, ei esiselvittäjällä tai tutkintaryhmällä olisi myöskään laillista velvoitetta suorittaa asian selvittämistä sillä tavoin kuin hallintolaissa on yleisesti hallintoasioiden osalta säädetty. Tämä voisi johtaa epäasialliseen toimintaan raportteja laadittaessa. Esteellisenä raportteja ei kuitenkaan saisi tehdä, sillä yliopistolain 30 §:n 1 momentissa sitä koskevat oikeussäännöt on säädetty sovellettavaksi kaikkeen yliopiston toimintaan.

Lainmukainen menettely HTK-prosessissa

Kuten edellä on käynyt ilmi, nykyinen sääntely ja HTK-prosessin vakioimattomuus suhteessa siihen johtaa tilanteeseen, jossa yksiselitteisiä vastauksia HTK-prosessin laillisesta toteuttamisesta ei ole. Kun epäilyn esittäjä tekee yliopistolle HTK-loukkausepäilyä koskevan ilmoituksen, on tätä pidettävä siis joko hallintokanteluna tai asianosaisaloitteisesti vireille tulevana hallintoasiana. Sillä kummaksi se tulkitaan, on merkitystä jopa siihen, miten asia tulee yliopistossa vireille. Jos kyse olisi hallintokantelusta, ei sen kevyemmästä sääntelystä johtuen esimerkiksi vireilletuloa koskevia säännöksiä sovellettaisi. Yliopiston harkinnassa kuitenkin – hallintolain ja sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) asettamissa rajoissa – on linjata, millaisia toimia se vireillepanolta edellyttää. Vireillepanossa ei lähtökohteisesti ole määräaika, eli epäilyn voi esittää milloin vain, joskin hallintokanteluun on asetettu lähtökohtainen kahden vuoden vanhenemisaika (hallintolaki 53 b.3 §). Epäilyilmoitus on rekisteröitävä yliopiston asiarekisteriin tiedonhallintalain 25 §:n edellyttämällä tavalla. Syntyvät asiakirjat ovat myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) piirissä. Yliopistolain 35 § sen sijaan määrää, mitä kieliä vireillepanossa saa käyttää.

Yliopistolla viranomaisena on asiassa *käsittelyvelvollisuus* ja *ratkaisupakko*. Kuitenkin jos epäillyn suhde yliopistoon on päätynyt, ei yliopisto voine, ellei se ole erikseen siitä sopinut, asiaa käsitellä, vaan sen tulee siirtää asia hallintolain 21 §:n mukaisesti toimivaltaiseksi katsomalleen taholle, kuten toiselle yliopistolle tai viime kädessä TENK:lle. Muissa tapauksissa käsittely on aloitettava. Mainittujen velvollisuuksien taustalla on perustuslain 21 §:n 1 momentista johdettavissa oleva jokaisen oikeus saada asiassaan perusteltu päätös (Mäenpää, 2017, s. 304–305).

Yliopiston sisällä velvollisuus käsitellä kanavoituu – erityisesti, mikäli HTK-ohje on implementoitu asianmukaisesti, – joko rehtorille tai kanslerille. Käytännössä, mikäli asia ratkaistaan esittelystä, asiaan liittyvät hallinnolliset velvollisuudet ohjautuvat esittelijälle, joka on hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaisesti velvollinen hankkimaan asiassa riittävän selvityksen. Ehkä hieman yllättäen tätä säännöstä ei kuitenkaan hallintolain 53 b §:n 3 momentin mukaisesti sovelleta hallintokanteluun vaan ainoastaan hallintoasian käsittelyyn. Koska kuitenkin molemmissa tapauksissa päätös tulee perustella siten kuin hallintolain 43–45 §:ssä säädetään, on jossain määrin hankalasti ajateltavissa, ettei kanteluratkaisun antamista edeltäisi selvittäminen. Näin siksi, että selvittäminen palvelee nimenomaan asian ratkaisemista ja erityisesti perustellun päätöksen antamista (Hurskainen, 2003, s. 105). Sen avulla pyritään saavuttamaan niin sanottu aineellinen totuus eli tekemään lainmukainen päätös asiassa (Mäenpää, 2018, III.7.1.1; Väättänen, 2018, s. 84). Tämä tapahtuu hankkimalla ratkaisemista varten riittävä tosiasia-aineisto sekä esittämällä se sisältäen faktat, niitä todentavat todisteet sekä mahdollisesti sovellettavaksi tuleva normatiivinen aines (Pohjolainen & Tarukannel, 1990, s. 221).

HTK-ohjeeseen sitoutuminen aiheuttaa sen, että yliopisto on velvollinen noudattamaan HTK-prosessia asian selvittämisessä. Käytännössä tämä taas tarkoittaa sitä, että yliopiston on pyrittävä rakentamaan asiaan liittyvä menet-

telynsä TENK:n ohjeen mukaiseksi kuitenkin jättämättä huomioimatta sitä, miten yliopiston on sitä koskevan sääntelyn puitteissa hallintokantelu tai hallintoasia käsiteltävä. Huomionarvoista lienee todeta se – toki jossain määrin itsestään selvä – seikka, että mahdollisessa HTK-ohjeen ja lain ristiriitatilanteessa etusija luonnollisesti kuuluu jälkimmäiselle.

Osana selvittämistä – myös hallintokanteluvaihtoehdossa – rehtori, kansleri tai esittelijä on velvollinen hankkimaan nimetyltä esiselvittäjältä tai tutkintaryhmältä kannanoton asiaan, koska HTK-ohje tätä edellyttää. Jos HTK-prosessi on vielä implementoitu johtosääntöön, ei tällaista välivaihetta voida ennen päätöksentekoa sivuuttaa, käsiteltiinpä asia sitten hallintokanteluna tai hallintoasiana. HTK-ohjeessa tuota kannanottoa kutsutaan raportiksi. Tällaista käsitettä eivät luonnollisestikaan hallinnon yleislait tunne, joten myös tämän osalta on syytä yrittää tunnistaa, mistä niissä oikeastaan on kyse ja mitä näiltä oikeastaan edes pyydetään.

Oikeuskirjallisuudessa Teuvo Pohjolainen ja Veijo Tarukannel (1990, s. 221) ovat erilaisia selvittämiskeinoja esitellessään esittäneet tällaisia olevan esimerkiksi asiakirjaselvitys, asianosaisten lausumat sekä asiantuntijaviranomaisen lausuntojen hankkiminen. Hallintolain 33 §:ssä taas säädetään selvityspyynnöistä. Hallinto-oikeudellisessa kirjallisuudessa Mäenpää (2018, III.7.2.1) on tulkinnut, että ”[s]elvityspyyntö voidaan esittää sekä asianosaiselle että toiselle viranomaiselle tai ulkopuoliselle asiantuntijalle”. Samoilla linjoilla ovat olleet myös Matti Niemivuori, Marietta Keravuori-Rusanen ja Kirsi Kuusikko (2010, s. 282). Seppo Laakso, Outi Suviranta ja Veijo Tarukannel (2006, s. 168–169) taas toteavat lausuntojen pyytämisen olevan mahdollista toiselta viranomaiselta tai yksityisiltä asiantuntijoilta asianosaiselta itseltään pyydettyä selvityksen lisäksi. Näkyvää eroa oppineiden kannoissa ei siis näyttäisi olevan.

HUOMIONARVOISTA LIENEE
TODETA SE – TOKI JOSSAIN
MÄÄRIN ITSESTÄÄN SELVÄ
– SEIKKA, ETTÄ MAHDOL-
LISESSA HTK-OHJEEN JA
LAIN RISTIRIITATILANTEESSA
ETUSIJA LUONNOLLISESTI
KUULUU JÄLKIMMÄISELLE.

Tutkintaraportit ja niiden valmistelu

Toin edellä esiin, kuinka esiselvittäjä ja tutkintaryhmä voivat olla joko päätöksentekijän tai hänelle asiaa esittelevän apuna valmistelijoina. Tällöin heidän roolinsa on tuottaa esiselvitys- tai tutkintaraportti osaksi valmisteltavaa esitystä. Toisaalta he voivat olla myös itsenäisiä asiantuntijoita, jotka joko yksin tai yhdessä antavat asiantuntijalausunnon, jota sitten asian valmistelua johtava esittelijä hyödyntää suorittaessaan valmistelua. Kolmas vaihtoehto on se, että nämä ymmärretään itsenäisiksi viranomaisiksi, jotka antavat lausunnon asiantuntijaviranomaisina. Ensimmäisessä velvollisuus antaa lausunto perustuu joko – mikäli esiselvittäjä tai tutkintaryhmä ovat palvelussuhteessa yliopistoon – työnantajan tai tämän edustajan työjohto- ja valvontamääräyksiin (direktio-oikeus) tai esimiehsuhdetta vailla olevan esittelijän itsenäisesti antamiin ”virkakäskyihin”. Sen sijaan toisessa vaihtoehdossa varsinaista velvoittavuutta ei ehkä voitane edes muodostaa, vaan asiantuntijalausunnon antaminen on lähinnä kyseisten henkilöiden omassa harkinnassa, elleivät nämä ole yliopiston palveluksessa, jolloin tilanne vastanee edellistä. Sen sijaan viimeisessä velvoittavuus on voitu perustaa johtosäännön määräyksillä.

Jos esiselvittäjä ja/tai tutkintaryhmä mielletään osaksi valmistelua, tulee jokaisen valmistelijan vastata omasta osastaan eli siitä, että valmistelu on asianmukaista (Luoto, 2000, s. 46). Erilaisista välitointenpiteistä tuolloin vastaa taas esittelijä (Luoto, 2000, s. 65). Jos taas kyse on itsenäisestä asiantuntijasta tai asiantuntijoista, ei näiden toiminnalle ole asetettu oikeastaan mitään erityisempiä vaatimuksia. Tosin on myös hyvin hankala ajatella, että nämä voisivat tuossa roolissa hoitaa kaikkia niitä tehtäviä, joita HTK-ohjeessa on nimenomaan esiselvittäjälle tai tutkintaryhmälle asetettu. Ulkoinen (tai sisäinen) asiantuntija ei oikein voi pyytää vaadittuja selvityksiä asianosaisilta. Kun HTK-prosessissa käsitellään usein vaikkapa tutkimussuunnitelmia, jotka julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 21 kohdan perusteella ovat salassa pidettäviä, sekä joskus jopa esimerkiksi epäillyn terveydentilaan liittyviä tietoja, jää epäselväksi, miten informaali

ja erityisesti vailla palvelussuhdetta kyseiseen yliopistoon nähden oleva esiselvittäjä tai tutkimusryhmän jäsen voi näitä laillisesti käsitellä. Lisäksi ongelmia syntyy edellä mainitusti rikos-oikeudellisen virkavastuun suhteen.

Nämä ongelmat ovat ratkaistavissa sillä, että yliopisto ottaa johtosääntöönsä maininnat esiselvittäjästä ja tutkintaryhmästä yliopiston toimieliminä. Tämä ratkaisee myös kysymyksen siitä, miten näiden tulee toimia. Samalla selviää se, mitä he rehtorin, kanslerin tai esittelijän käyttöön tuottavat: viranomaislausunnon. Tälle on rehtorin tai kanslerin tullut esiselvityksestä tai varsinaisesta tutkinnasta päättäessään asettaa määräaika (hallintolaki 33 §) sekä yksilöidä, mistä selvitystä pyydetään (hallintolaki 32 §). Näin taas niin esiselvittäjän kuin tutkintaryhmänkin on tullut menetellä suhteessa asianosaisiin. Määräaikojen asettamisella on erityistä merkitystä siksi, että HTK-ohjeessa, joihin yliopisto on sitoutunut, on myös määräajat, jotka tulee yhteensovittaa esimerkiksi juuri hallintolain vaatimusten kanssa. Kun lausunto (raportti) on annettu, siirtyy asia rehtorille esittelijänä asiaa valmistelevalle yliopiston työntekijän valmisteltavaksi. Tässä yhteydessä on syytä huomioida, että myös hänellä on itsenäinen selvittämisvelvollisuus asiassa. Lisäksi esimerkiksi hallintolain 34 §:n kuulemisvelvollisuus koskee erityisesti esittelijää. Näin paitsi, jos kyse on hallintokantelusta, jolloin mikään edellä mainituista säännöksistä ei tule hallintolain 53 b §:stä johtuen sovellettavaksi.

Esiselvittäjän ja tutkintaryhmän ollessa johtosäännössä mainittu toimielin, on sitä pidettävä siis itsenäisenä viranomaisena, jonka toimintaan sovelletaan laajasti hallinnon yleislakeja. Huomionarvoista on myös todeta, että esiselvittäjälle tai tutkintaryhmälle kyse ei voi olla kantelusta vaan aina hallintoasian käsittelystä. Lausunnotkin ovat yksi hallintoasioiden muoto. Näin ollen niiden antamisessa ja niitä edeltävässä selvittämisessä on noudatettava hallintoasian käsittelyä koskevaa sääntelyä riippumatta siitä, onko yliopistolle tehdyssä ilmoituksessa kyse hallintokantelusta vai -asian käsittelystä.

TENK:n rooli HTK-prosessissa

Käsittelin tämän artikkelikokonaisuuden ensimmäisessä osassa TENK:n oikeudellista asemaa (ks. Muukkonen, 2023, s. 18–19). Nähdäkseni yksiselitteisenä johtopäätöksenä on oltava se, että TENK tulee ymmärtää viranomaiseksi, johon sovelletaan laajasti hallinnon yleislakeja. HTK-ohjeen perusteella sen roolina on antaa lausuntoja. Se ei siis ole muutoksenhakuelin, eikä sellaiseen sille ole säädetty tehtäviäkään, toimivallasta puhumattakaan. Ongelmaton tilanne ei kuitenkaan ole, sillä oikeusjärjestyksemme ei oikein tunnista tilannetta, jossa joku viranomainen tekee hallintokantelu- tai hallintoasiassa päätöksen, jonka voi sitten viedä johonkin toiseen viranomaiseen jälkikäteiseen arviointiin, josta jälkimmäinen antaa lausunnon. Tyypillistä nimittäin on, että lausunnot annetaan ennen kuin asian käsittely alkupe- räistä asiaa käsittelevässä viranomaisessa päättyy. Tähän myös nähdäkseni TENK-asetuksen 2 §:n 2 kohta viittaa: ”toimia asiantuntijaelimenä tutkimuseettisiä ongelmia selvitetäessä.”

Koska TENK ei myöskään ole valvova viranomainen, ei sille pitäisi pystyä tehdä hallintokantelua. On kuitenkin todettava, että TENK:n rooli nähdäkseni on nimenomaan tällainen tai siinä on vähintäänkin tällaista roolia muistuttavia piirteitä. Itseasiassa olisi jopa selkeämpää, jos TENK:lle säädettäisiin jonkinlainen valvontatehtävä, jolloin sen kanteluratkaisut katsottaisiin hallinnolliseksi ohjaukseksi, jonka pohjalta yliopiston sitten tulisi käsitellä asia uudelleen omasta aloitteestaan. Näin siis, jos TENK havait- sisi HTK-prosessissa ongelmia tai olisi eri mieltä lopputuloksesta. Nykyisessä tilanteessa jää jossain määrin epäselväksi, miten TENK:n HTK-proses- sin varsinaisen käsittelyn jälkeiset lausunnot tulisi ymmärtää.

Hajanaisia havaintoja muihin tut- kimusorganisaatioihin liittyen

Edellisessä luvussa olen keskittynyt käsittelemään HTK-prosessia yliopistoissa. Itse prosessi on sama myös muissa HTK-ohjeeseen sitoutuneissa tutkimusorganisaatioissa, mutta kuten monessa

kohdin on tullut ilmi, ei menettely ja sovellet- tava lainsäädäntö välttämättä ole samanlainen niissä. Ammattikorkeakoulut todennäköisesti muistuttavat kaikkein eniten yliopistoja, mutta niiden osalta taas on huomioitava se, etteivät ne ole viranomaisia. Ammattikorkeakoululain 5 §:n 1 momentin tarkoittamat *ammattikorkea- kouluosakeyhtiöt* eivät nimittäin ole viranomai- sia, joten niillä ei ole mahdollisuutta käsitellä hallintokantelua. Näin siitakin huolimatta, että hallintolakia sovelletaan myös ammattikorkea- koulussa (ammattikorkeakoululaki 21.1 §). Näin ollen niissä HTK-prosessi näyttäisi olevan hallin- toasian käsittelyä.

Viranomaisissa – ja nyt viittaa esimerkiksi valtion tai kuntien taikka hyvinvointialueiden viranomaisiin, kuten vaikkapa tutkimuslaitok- siin tahi virastoihin, – sovelletaan laajasti hallin- non yleislakeja. Niiden osalta sääntely on hyvin samankaltaista kuin yliopistoissa kuitenkin huomioiden se, että tyypillisimmin niiden henkilöstö on virkasuhteista. Tässä yhteydessä on kuiten- kin myös huomioitava se, että HTK-ohjeeseen on sitoutunut myös esimerkiksi valtioneuvoston kanslia – nähtävästi valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan vuoksi. Näin ollen lienee epä- todennäköistä, että HTK-loukkausta epäiltäisiin nimenomaan sen virkamiehistössä vaan pikem- minkin nimenomaan sen hankkimissa selvityk- sissä. Olisi loogista, että näihin liittyvät epäilyt käsiteltäisiin nimenomaan kansliassa, vaikka tekijät olisivatkin affilioituneet yliopistoihin. Jotta tekijät kuitenkin olisivat tulleet velvoitetuiksi HTK-ohjeeseen, on velvollisuus tullut kanavoitua hankintasopimuksella. Jossain määrin ongelmal- liseksi voi kuitenkin käytännössä muodostua HTK-prosessin vaatimus siitä, että sitoutuneen organisaation ylin johto toimii prosessijohtona: valtioneuvoston kansliasta annetun asetuksen (393/2007) 3 §:n (243/2012) 1 momentin mukaan nimittäin kanslian päällikkönä toimii pääministeri.

HTK-ohjeeseen on ja tulee sitoutumaan myös lukuisia tieteellisiä seuroja. Niiden kannalta olennainen syy lienee näiden kustantamissa tie- teellisissä lehdissä. Samoin kuin HTK-ohjeeseen sitoutuneissa osakeyhtiöissä ja säätiöissä hallin- non yleislainsäädäntö tulee seuroissa harvemmin

sovellettavaksi. Tämä johtuu siitä, ettei näin ole säädetty. Niiden osalta yhteensovittamistarvetta hallinnon yleislakien kanssa ei siten ole. Käytännössä katsoen tällaiset organisaatiot ovat vain sitoutuneet noudattamaan HTK-prosessia käsitellessään loukkauksilmoituksia. Esteellisyydestä toki on omaa sääntelyä esimerkiksi yhdistyslain 37 §:ssä. Kun niissä ei asiaan liittyen sovelleta myöskään julkisuuslakia, on prosessi kovin eri näköinen kuin vaikkapa juuri yliopistoissa, joita olen laajasti edellä käsitellyt. Toki näissäkin jollain mekanismilla velvollisuus HTK-ohjeen noudattamiseen on tullut kanavoida toimihenkilöille, mutta esimerkiksi oikeusturvanäkökulmasta sääntely on kovin ohutta.

Lopuksi

Olen tässä sekä edellisessä artikkelissani (Muukkonen, 2023) käsitellyt kysymystä siitä, mitä sääntelyä HTK-prosessin eri vaiheissa tulee soveltaa. Taustalla on ollut ajatus siitä, ettei HTK-prosessin väittäminen ei-oikeudelliseksi tai vain eettiseksi tarkoita sitä, että tutkimusorganisaatiot, joihin yleishallinto-oikeudellista sääntelyä tulee soveltaa, vapautuisivat soveltamisvelvollisuudesta mainituista syistä. Nähdäkseni olen melko hyvin pystynyt osoittamaan, että erityisesti niissä tutkimusorganisaatioissa, joihin yleishallinto-oikeudellista sääntelyä sovelletaan, samaa sääntelyä sovelletaan myös HTK-prosessissa. Tämä toki on vaatinut jonkin sortin lainopillista akrobatiaa, sillä HTK-prosessia ei ole suunniteltu synkronoimaan sen kanssa.

Nykyiseen malliin liittyy lukuisia ongelmia. Ehkä keskeisimmät liittyvät siihen, että nähdäkseni HTK-loukkausten käsittely on hyvin lähellä julkisen vallan käyttöä. Tästä ei kuitenkaan ole säädetty. Se, että jotakuta epäillään tai hänen todetaan lopulta jopa syyllistyneen johonkin, on jotain sellaista, joka tyypillisimmin kuuluisi tuomioistuinten käsiteltäväksi. Toisaalta tutkimuseettisiä asioita on Suomessa perinteisesti käsitelty tiedeyhteisön sisäisinä ja itsesääntelyyn perustuvina. Menettelyihin jo ohjeistuksen antamisesta lähtien on kuitenkin sotkettu viranomaisia. Vaikka TENK:n jäsenet valitaan tiedeyhteisöstä, ovat he kuitenkin julkisia luottamushenkilöitä ja

nimenomaan valtion (opetus- ja kulttuuriministeriön) asettamia: tiedeyhteisö ei siis itse ole heitä asettanut.

Ongelmia nykymallissa liittyy myös virkavastuuta koskevaan sääntelyyn. Tämä olisi toki helposti ratkaistavissa, mikäli HTK-ohjeesta säädettäisiin ja tunnistettaisiin siihen liittyvä ilmeinen julkisen vallan käyttö. Jos näin tehtäisiin, yhdenmukaistuisi malli myös eri tutkimusorganisaatioissa. Näin sillä olisi suhteellisen helppoa säätää esimerkiksi juuri hallinnon yleislakien soveltamisesta myös nykyisin niiden soveltamisalan ulkopuolelle jääviin organisaatioihin. Nykyisellään mallia voidaan pitää ongelmallisena yhdenvertaisuuden näkökulmasta, vaikka sillä juuri on tavoiteltu yhdenvertaisuutta. Hallinnon yleislainsäädännön vaikutus vain on jäänyt huomaamatta.

Näiden kahden tutkimuksen myötä erityinen jatkotutkimustarve muodostuu oikeuspoliittiseksi. Kun niin tässä kuin edellisessä numerossa julkaistussa artikkelissa on nostettu esiin useita juridisia haasteita koskien nykymallia, liittyy luontainen jatkotarkastelutarve siihen, millainen tutkimusetiikkaa koskeva lainsäädäntö Suomessa tulisi olla. Asia on ajankohtainen, sillä opetus- ja kulttuuriministeriössä on käyty pohdintaa siitä, tulisiko Tieteellisten seurain valtuuskunnasta annettua lakia (938/2006) uudistaa ja liittää esimerkiksi TENK osaksi valtuuskuntaa. Seuraavan puheenvuoron onkin syytä liittyä tähän. ■

Lähteet

- AMMATTIKORKEAKOULULAKI 932/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- ASETUS TUTKIMUSEETTISESTÄ NEUVOTTELUKUNNASTA 1347/1991. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1991/19911347>
- BRUUN, N., MÄENPÄÄ, O. & TUORI, K. (1995). *Virkamiesten oikeusasema*. Otava.
- FRÄNDE, D., MATIKKALA, J., TAPANI, J., TOLVANEN, M., VILJANEN, P. & WAHLBERG, M. (2018). *Keskeiset rikokset*. Edita.
- HALLINTOLAKI 434/2003. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>
- HE 263/1996. Hallituksen esitys Eduskunnalle 263/1996 vp yliopistolain ja laiksi yliopistolain voimaannpanosta.

- https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_263+1996.pdf
- HE 1/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle 1/1998 vp uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi. https://www.eduskunta.fi/fi/vaski/hallituksenesitys/documents/he_1+1998.pdf
- HE 72/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle 72/2002 vp hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_72+2002.pdf
- HE 7/2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle 7/2009 vp yliopistolaisiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_7+2009.pdf
- HE 50/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle 50/2013 vp laiksi hallintolain muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_50+2013.pdf
- HE 26/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle 26/2014 vp ammattikorkeakoululaiksi ja laiksi yliopistolain 49 §:n muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_26+2014.pdf
- HURSKAINEN, A. (2003). *Hallintopäätöksen perustelemisesta* [väitöskirja, Joensuun yliopisto]. UEF eRepository. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-458-634-7>
- KARHU, J. (2003). Perusoikeudet ja oikeuslähdeoppi. *Lakimies*, 5, 789–807. <https://www.edilex.fi/lakimies/14160002.pdf>
- KUNTALAKI 410/205. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>
- KURVINEN, E., MUUKKONEN, M. & VOUTILAINEN, T. (2022). Hallintoasian selvittämismuutokset ja siihen liittyvä tiedonhankinta. *Oikeus*, 51(3), 381–403. <https://www.edilex.fi/oikeus/1000810003.pdf>
- LAAKSO, S., SUVIRANTA, O. & TARUKANNEL, V. (2006). *Yleishallinto-oikeus*. Tampereen yliopisto.
- LAG (2019:504) OM ANSVAR FÖR GOD FORSKNINGSSED OCH PRÖVNING AV OREDLIGHET I FORSKNING, SFS nr: 2019:504.
- LAKI AMMATTIKORKEAKOULU LAIN MUUTTAMISESTA 1368/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181368>
- LAKI HALLINTOLAIN MUUTTAMISESTA 368/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140368>
- LAKI HYVINVOINTIALUEESTA 611/2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210611>
- LAKI JULKISEN HALLINNON TIEDONHALLINNASTA 906/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190906>
- LAKI RIKOSLAIN MUUTTAMISESTA 792/1989. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1989/19890792>
- LAKI RIKOSLAIN MUUTTAMISESTA 604/2002. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2002/20020604>
- LAKI RIKOSLAIN MUUTTAMISESTA 368/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190368>
- LAKI RIKOSLAIN 40 LUVUN 11 §:N MUUTTAMISESTA 562/2009. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090562>
- LAKI SÄHKÖISESTÄ ASIOINNISTA VIRANOMAIS-TOIMINNASSA 13/2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030013>
- LAKI TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNNASTA 938/2006. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060938>
- LAKI VIRANOMAISTEN TOIMINNAN JULKISUUDESTA 612/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>
- LAKI YLIOPISTOLAIN MUUTTAMISESTA 1367/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181367>
- LOV OM ORGANISERING AV FORSKNINGSETISK ARBEID, FORSKNINGSETIKKLOVEN, LOV-2017-04-28-3.
- LUOTO, I. (2000). *Hallintoasian esittely*. Lakimiesliiton kustannus.
- MIETTINEN, T. (2001). *Tieteen vapaus. Julkisoikeudellinen tutkimus tieteenharjoittajan itsemääräämisoikeudesta, tieteen itsekontrollista ja yliopiston itsehallinnosta*. Kauppakaari.
- MUUKKONEN, M. (2007). *Ylioppilaskunta oikeusjärjestyksessä. Yhteisö viranomaisen ja yhdistyksen välimaastossa*. Joensuun yliopisto.
- MUUKKONEN, M. (2022). *Kuntalain soveltamisalasta* [väitöskirja, Lapin yliopisto]. Books on Demand.
- MUUKKONEN, M. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) – käsitteellisiä täsmennyksiä. *Tiedepolitiikka*, 48(2), 14–21. <https://doi.org/10.58957/tp.130486>
- MÄENPÄÄ, O. (2009). *Yliopistolaki*. Talentum.
- MÄENPÄÄ, O. (2017). *Yleinen hallinto-oikeus*. Alma Talent.
- MÄENPÄÄ, O. (2018). *Hallinto-oikeus*. Alma Talent.
- NIEMINEN, L. (2022). Oikeustieteellisen tutkimuksen tutkimuseettinen ymmärrys ja sen mahdolliset ongelmakohtat. *Lakimies*, 7–8, 1383–1409.
- NIEMIVUO, M., KERAUVUORI-RUSANEN, M. & KUUSIKKO, K. (2010). *Hallintolaki*. Alma Talent.
- PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/1998. Perustuslakivaliokunnan mietintö 10/1998 vp koskien hallituksen esitystä Eduskunnalle 1/1998 vp uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_1+1998.pdf

- OIKEUSMINISTERIÖ. (29.9.2022). *Lainkirjoittajan opas. Kansallisten säädösten valmistelua koskevat ohjeet*. <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/>
- POHJOLAINEN, T. & TARUKANNEL, V. (1990). *Käytännön hallintotoiminta ja hallintolainkäyttö*. Finnpublishers.
- PÖYHÖNEN, J. (2000). *Uusi varallisuus oikeus*. Talentum.
- RIKOSLAKI 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1889/18890039001>
- SAIPIO, H., NIITYLÄ, L. & VARTIAINEN-HYNÖNEN, E. (1996). *Kunnallisen viranhaltijan oikeusasema*. Nebo.
- SUOMEN PERUSTUSLAKI 1991/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa* (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023). https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- TYÖSOPIMUSLAKI 55/2001. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055>
- VALTIONEUVOSTON ASETUS VALTIONEUVOSTON KANSLIASTA 393/2007. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070393>
- VALTIONEUVOSTON ASETUS VALTIONEUVOSTON KANSLIASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA 243/2012. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120243>
- VIERTOLA, J. (2006). *Ylioppilaskunnasta julkisyhteisönä*. Helsingin yliopisto.
- VÄÄTÄNEN, U. (2018). Ennakollinen oikeusturva ulkomaalaisasioissa. Teoksessa H. Kallio, T. Kotkas & J. Palander (toim.), *Ulkomaalaisoikeus* (s. 39–120). Alma Talent.
- YLIOPISTOLAKI 558/2009. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>